

В.П. ШЕЛОМЕНЦЕВА,¹

Ә.Ғ.Д, профессор.

Г.М. БЕЙСЕМБАЕВА,²

Ә.Ғ.К.

Ж.К. АЛТАЙБАЕВА,¹

Ә.Ғ.К.

Инновациялық Еуразия университеті.¹

Карасаев ат. Бішкек гуманитарлық университеті²

АЙМАҚТЫ ДАМУДЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ЖОСПАРЛАУЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕР (Павлодар облысы материалдарында)

Аңдатпа

Мақалада Павлодар облысы материалдарын пайдалана отырып, аймақтың ғылыми-технологиялық және экономикалық дамуын болжамдау мақсатында аймақты дамытудың стратегиялық жоспарлауында форсайттық зерттеулерді пайдалану мүмкіндігі қарастырылған. Экономикасы ХХ ғасырдың 40-шы жж. қалыптаса бастаған Қазақстан Республикасының аймақтарына Павлодар облысы жатады және орта және ірі кәсіпорындары технологиялық жаңартуды талап етеді, оларды жаңарту арқылы шикізат ресурстарын дендеп қайта өндіруге бағытталған өндірулер саны және жоғары қосылған құны бар өнім көлемі өсе түседі. Мақалада аймақта қалыптасқан экономика құрылымының бағалауы жасалып, осы арқылы шикізат бағыты бар үстем жайғасымы, ақырғы өнімді шығару саласы (ауылшаруашылық өнімін өндіру, химиялық өндіріс) үлесінің аз шамасы бар екені дәлелденеді. Мақалада ұзақ мерзімде аймақтың қызмет ету тиімділігін арттырып, бәсекеге қабілеттілігін жоғарылату үшін бірлесіп технологиялық болашақты болжамдау үдерісін ұйымдастыру қажет болуы негізделген. Дүниежүзілік тәжірибе көрсеткендей, аймақты дамытудың болжамдау және жоспарлау құралы ретінде форсайттық зерттеулер технологияларын қолдану тиімді. Аймақтық форсайт – бұл аймақты әлеуметтік-экономикалық және инновациялық дамыту бағыттары бойынша сараптамашыларын сауалнамаға қатыстырып, ғылыми-технологиялық және әлеуметтік дамытудың ұзақ мерзімді болжамдау әдістемесі. Авторлар аймақтық форсайт зерттеулердің нәтижелері келтіреді. Мұнда инновациялық дамытудың аймақтық басымдылықтарына басым назар аударылған. Ғылыми-технологиялық және әлеуметтік дамытудың анықталған басымдылықтары Павлодар облысын дамыту сценарийін әзірлеуде қолданған.

Тірек сөздер: аймақ, болжамдау, стратегия, ғылыми-технологиялық дамыту, инновациялар, аймақтық форсайт.

Әлемнің көптеген аймақтары үшін жекелеген аумақтардың жұмыс істеу тиімділігін арттыру мәселелерін, бәсекеге қабілеттілігін жоғарылату өзекті және олар үшін инновациялық трансформацияның жалпы жүйесінің негізі ретінде аймақтық әлеуметтік-экономикалық саясаттың әзірлеу қажеттілігі маңызды болып табылады.

Экономиканы жаңғырту процесіндегі өңірлер үшін қызмет ету тиімділігі төмендей бастаған аумақтарды басқару бойынша дамыған елдер тәжірибесі пайдаланылуы мүмкін. Осындай аймақтар ұлттық экономикалық саясаттың нысаны болып табылады және экономиканы жаңғырту, өзінің шаруашылығын сауықтыру бойынша түрлі қадамдарды қамдайды.

Бұл аумақтар шетелдік әдебиеттерде ескі өнеркәсіптік өңірлер деп аталады. Мамандардың пікірінше, ескі өнеркәсіптік өңірлер мол өндірістік қуаттарды және ескірген технологиялар мен жабдықтары бар ірі және орта кәсіпорындарын қамтитын өнеркәсіптік сектор басымдығы бар аумақ болып табылады [1]. Қазіргі жағдайларда ескі өнеркәсіптік өңірлерді оңалту және одан әрі дамыту мәселелері еліміздің экономикасын жаңғыртуда маңызды болып табылады. Осындай аумақтар қатарына Павлодар облысын жатқызуға болады, экономиканың материалдық базасы және құрылымы ХХ ғасырдың 40-шы жылдарынан қалыптаса бастады.

Ескі өнеркәсіптік өңірлер, аймақтар, қалалардың жұмыс істеуіне және жаңғыртуға арналған зерттеулер көптеген дамыған елдерде және Ресейде, Украинада жүзеге асырылды және жүзеге асырылуда, экономикалық әдебиеттерде сипатталған [2, 3, 4]. Аумақтарды болашақта дамыту келешегін анықтау үшін қолданылатын талдау әдістері негізінде авторлар ескі өнеркәсіптік

өңірлер экономикасын жаңғырту бағытын қалыптастыру үшін форсайт-зерттеулерді қолдану жөнділігі жайлы қорытындыға келді [1, 5].

Форсайт осы мақсаттарға қол жеткізуді қамтамасыз ететін тиімді құралы болып табылады. Форсайттық зерттеулер бірнеше ондаған жылдар бойы пайдаланылады және оның ішінде бірінші рет АҚШ-та және Жапонияда 1960-шы және 1970-ші жылдары жүргізілді.

Форсайт бірқатар елдерде және әр түрлі ұйымдастырушылық деңгейде орындалған, оның ішінде ұлттық, салалық, өңірлік және корпоративтік, олардың нәтижелері мемлекеттік және жеке ұйымдар ретінде пайдаланылады [1]. Жапония мен Оңтүстік Африкада форсайт-жобалар инновацияларды және ғылыми-технологиялық дамыту саласында ұлттық және өңірлік саясатта оларды қалыптастыруда практикалық қолданумен аяқталды, ұлттық немесе өңірлік деңгейде жаңа зерттеу бағдарламаларын мысалы, Ұлыбританияда, Чехияда, Польшада іске қосылуда [1]. Форсайттық зерттеулер нәтижелері қолданыстағы жобалары мысалы, Германия және Францияда қаржыландыру механизміне әсер еткен [1].

Қазіргі уақытта форсайттық зерттеулер жүргізу мемлекет пен аймақ деңгейінде жүргізілетін ғылыми жетістіктер мен инновациялық саясатты бағалау құралы ретінде қарастырылады.

Қазіргі жағдайларда Қазақстан экономикасын инновациялық даму жолына көшіру орта мерзімді және ұзақ мерзімді келешекте экономикалық өсудің орнықты қарқынын қамтамасыз ету және сақтау маңызды талап болып табылады. Әлемдік экономиканың жаһандану дәуірінде елдің, өңірдің, саланың табысты позициялау негізі максималды өнімділігін, бәсекеге қабілеттілігін арттыру, адам капиталын дамытуға қол жеткізуге бағытталған тұрақты инновациялық жаңартуда жатыр. Қолданыстағы бағалар бойынша дамыған елдерде жалпы ішкі өнімнің (ЖІӨ) өсуі 50%-дан 90%-ға дейін инновацияларды және технологиялық прогресспен анықталады.

Қазақстанның ұзақ мерзімді әлеуметтік-экономикалық дамудың тұжырымдамалық бағдарламаларында өте биік мақсаттар мәлімделген: қазақстандық азаматтардың кірістерін дамыған елдер деңгейімен жақындату, еңбек өнімділігін еселік ұлғайту, әлемдік нарықтарда жаңа сатыға көшу, тандалған бағыттар бойынша технологиялық көшбасшылыққа қол жеткізу және т.б. Оларды жүзеге асыру тұрақты технологиялық жаңарту және технологиялық даму деңгейін арттыру, оның негізгі секторлары негізінде отандық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыру есебінен болады.

Соңғы жылдары қабылданған білім, ғылым және инновацияларға елеулі инвестицияларға қарамастан, Қазақстан, өкінішке орай, осы кезеңде ғылыми-техникалық дамудың деңгейін анықтайтын негізгі көрсеткіштер бойынша әлемдік көшбасшылардан айтарлықтай артта қалуын жалғастыруда.

Күн тәртібінде ғылымды қажет ететін өндірістерді құру міндеті тұр, олардың өнімдері сыртқы нарықтарда сұранысқа ие болады. Осы мақсатта ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды (ҒЗТКЖ) қаржыландыру сомасын ұлғайту қажет, елімізде 2030 жылға қарай ғылымға арналған шығыстар ЖІӨ 3%-ға жету керек. Мұндай қадам Қазақстанға алдыңғы қатарлы елдермен алшақтықты азайту және бәсекеге қабілеттілік іргетасын нығайтуға мүмкіндік береді [6].

Павлодар облысы Қазақстанның индустриялық өңірлерінің бірі болып табылады және тарихи қалыптасқан аумақтық-өндірістік кешеніне ие.

Облыс экономикасы жеткілікті прогрессивті құрылыммен сипатталады. Жалпы өңірлік өнімнің (ЖӨӨ) өндірісінде ең көп үлес салмағын өнеркәсіп алады (42,2%), ауыл шаруашылығының үлесі – 4,5%, республиканың өңдеу өнеркәсібі облысында үлесі жоғары – 11,8%.

Облыстың экономика құрылымының жоғары ерекшелігіне қарамастан, өнеркәсіпте шикізат саласы басым рөл атқарады, аралық өнімді өндіретін, оның үлес салмағы республикалық көлемде мұндай өнімдер шығару көлемін құрайды:

- ◆ өңделмеген алюминий (глинозем) – 100%;
- ◆ феррокорытпалар – 75,9%;
- ◆ моторлы отын (жанар май, оның ішінде авиациялы) – 44,9%, керосин – 38,6%, дизельдік отын – 33,3%, мазут – 23,3%;
- ◆ электр энергиясын өндіру және бөлу – 44,2%, жылу энергиясы – 16,8%-ды құрайды [7].

Облыстың қалыптасқан өнеркәсіптік өндірісінің мамандандыруын дамыту шикізат бағыты саласының басым позиция құрылымында сақталуын айғақтайды. Түпкілікті өнім (ауыл

шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу, химия өнеркәсібі) өндіретін салалардың үлес салмағы елеусіз қалады. Мұнай айыру үлес салмағын қысқарту үрдісі жағымсыз және одан да маңызды машиналар мен жабдықтарды өндіреді. Және егер белгілі бір дәрежеде мұнай-химия саласының проблемалары шешілген немесе шешіледі, онда машина жасауда негізінен ұзақ мерзімді жоспарда бүкіл өңірдің тұрақты қарқынды дамытуға қамтамасыз ете алады, мұндай өзгерістер әлі де байқалмайды.

Қалыптасқан жағдайды өзгерту үшін тұтастай алғанда ұзақ мерзімді кезеңде аймақтардың бәсекеге қабілеттілігі және ұлттық экономиканы қамтамасыз ету осы процеске қатысушыларда Қазақстанның технологиялық болашағы келісілген көзқарастарды қалыптастыру процесін ұйымдастыру қажет: мемлекет, бизнес, ғылым, азаматтық қоғам және бірлескен күш-жігерімен алға қойған мақсаттарды іске асыруға тырысу қажет.

Әлемдік қауымдастықта болашақ өңірдің дамуын болжау және жоспарлау құралы ретінде форсайттық зерттеулер технологиясы пайдаланылады. Форсайт – зерттеулер аса маңызды мақсаттарды көздейді, белгілі бір салалардағы ғылым және технологиялардағы трендтерді зерттеу. Өндірістің жаңа саласын дамыту немесе қолдау үшін инвестициялау жоспарланып отыр, сол ғылыми-технологиялық бағыттардың экономикалық әлеуетін анықтау үшін олар өңірлік және ұлттық деңгейде жиі өткізіледі.

Сайып келгенде, мұндай жобалар болашақта оқып-үйренуге арналған, яғни олардың көзқарасын және тәжірибесін ескеретін көптеген түрлі мүдделі тараптардың өзара іс-қимылының күрделі процесі болып табылады.

Өңірдің инновациялық басымдықтарын таңдау міндеті Форсайт көмегімен біздің елімізде алғаш рет шешілді. Сондықтан бастапқы кезеңде оларды іріктеу әдістемесі әзірленді, яғни өңірлік Форсайттың жалпы тәсілдері мен принциптерін дамытты және нақтылады [4].

Өңірлердің мәселелерін стратегиялық болжау әдістемесін бейімдеу болып табылатын өңірлік Форсайт дамыған елдерде кеңінен қолданылады. Форсайт қолда бар мүмкіндіктерді ескере отырып, аймақта даму стратегиялық баламаларды таңдауда көмектеседі.

Өңірлік инновациялық басымдықтарды таңдау әдіснамасын әзірлеу кезінде елдік деңгейде ғылыми-технологиялық даму басымдықтарын іріктеу кезінде пайдаланылған әдістемелік шешімдер сабақтастығы қамтамасыз етілді.

Инновациялық өнімдерді өндіруге көшудің аса маңызды шарты және экспорттың шикізатты құрайтын бөлігінің төмендеуі инновациялық өсу стратегиясын әзірлеу болып табылады, өңірлік басымдықтардың шектеулі таңдауын көздейді. Оларды белсенді қолдау неғұрлым перспективалы бағыттарын дамытуға ынталандырады, экономиканы әртараптандыруын қамтамасыз ете отырып, сапалы жаңа негізде тұрақты инновациялық дамытады.

Айта кету керек, қажетті өзгерістердің ауқымы мен қарқыны Қазақстан экономикасының дайындығымен ғана емес, әлемде бұл өзгерістер жылдамдықпен анықталады.

Осылайша, мәселелердің кең ауқымы бойынша өте қысқа мерзімде шешім қабылдау қажет.

Біздің талдау және жағдайды пайымдау экономика, қоғам және қоршаған орта үнемі сынаққа жауап ретінде түсінікке негізделген:

- ◆ жаңартылатын ресурстарды пайдалану;
- ◆ тұрақты энергия көздеріне қажеттілігі;
- ◆ климаттың өзгеруі;
- ◆ тұтынушы/сағып алушы үміттерін тұрақты өзгерту.

Табиғи ресурстар үшін бәсекелестік, ресурс қорларына қатысты қауырттылық (көлемі және бағасы) өнеркәсіптің дәстүрлі салаларының рентабельділігінің төмендеуіне және индустрия құрылымының трансформациясына әкелуі мүмкін. Стратегиялық тренді химиялық синтездің бірқатар салаларын өндірістік циклден ығыстыру және оны биологиялық синтезге (бұл процесс агро азық-түлік секторын қозғайды, дәрілік заттарды өндіру және әр түрлі энергия және т.б.) ауыстыру болып табылады.

Бүкіл әлемде жүзеге асырылатын форсайттық зерттеулерде сарапшылар ғылыми-технологиялық дамудың төмендегідей негізгі үрдістерін анықтады:

- ◆ технологиялар конвергенциясын күшейту;
- ◆ өндірістік салалардың орта технологиялық секторында қазіргі заманғы жоғары технологиялар диффузиясын күшейту;

- ◆ ғылыми зерттеулердің көп тәртіптілігінің өсіп келе жатқан маңызы;
- ◆ басқаруға жаңа технологиялардың ықпал етуін күшейту мен бизнестің ұйымдастыру нысандарын басқару, икемді желілік құрылымдарын дамытуды ынталандыру.

Осы үрдістерді дамыту жаңа материалдарды әзірлеуге мүмкіндік береді, тоғысқан аралас бағыттарын және ғылым салаларында жаңа технологиялық шешімдерді ұсынады [8].

Ғылыми-технологиялық дамуының бағыттарын анықтау кезінде үш қалыптасқан басым үрдістер әсерін ескеру қажет:

- ◆ жаһандану процесін аяқтау, әлемдік институционалдық кеңістікті интеграциялау және мамандандыру, оның жаңа формациясында – зияткерлік экономика;
- ◆ әлемдік технологиялық тепе-теңдігі аясында әлеуметтік-экономикалық саладағы дамушы елдермен бәсекелестік артықшылықтарын табу;
- ◆ экономиканың барлық деңгейлерінде бәсекеге қабілеттілік факторы ретінде инновацияны қабылдау, жоғары технологиялар секторындағы инвестицияларды шоғырландыру.

Қазақстан өз тандауын шикізаттан дамудың жоғары технологиялық моделіне, білімге негізделген экономикаға ауысу пайдасына тандау жасайды. Мұндай стратегиялық маневр білімнің жаңа саласын уақтылы анықтау, ұлттық және өңірлік инновациялық жүйелерді қалыптастыру үрдісінде мемлекеттің, ғылымның, бизнестің және қоғамның бірлесіп қатысуын талап етеді.

Павлодар облысында 2014 ж. 1 қыркүйек пен 30 қараша аралығында өңір әлеуетін ғылыми-технологиялық дамытудың мүмкін болатын нұсқаларын анықтау бойынша алғашқы аймақтық ғылыми-технологиялық форсайты өткізілген.

Ғылыми-технологиялық форсайт шеңберінде облыста «2030 жылға дейін Павлодар облысының ғылыми-технологиялық дамуын пайымдау» сауалнамасы жүргізіліп, онда облыстың 80 кәсіпорыны қатысты. Сауалнама өткізу мақсаты: 2030 жылға дейін Павлодар облысының даму көрінісін айқындау.

Кәсіпорындардың басшылары мен мамандар сарапшылар ретінде сөз сөйледі. Сауалнама барысында 2030 жылға дейін Павлодар облысының ғылыми-технологиялық саясатының мақсаттары мен міндеттерін бағалау ұсынылды, сондай-ақ Павлодар облысында ғылым мен технологияларға ықпал ететін мега-трендтер ұсынылды:

- ◆ басымдық;
- ◆ іске асыру кезеңі;
- ◆ экономикалық және әлеуметтік көрсеткіштеріне әсер ету дәрежесі.

Респонденттерге бағалау жүргізу үшін берілген жауап нұсқаларының біреуін таңдау ұсынылды, оларды бағалауға ең жақыны, немесе өз жауап нұсқасын анықтау ұсынылды.

Сараптамалық топпен Павлодар облысын дамыту үшін экономиканың әр түрлі секторлары басымдылығы анықталды. Павлодар облысының сарапшылардың бағалауына сәйкес экономиканың перспективалы салалары төмендегідей анықталды: энергетика – 17; тау-кен-металлургия кешені – 15; химия және фармацевтика – 13; агроөнеркәсіп кешені – 10; машина жасау – 9.

Сауалнама жүргізу барысында сарапшылармен халық шаруашылығының әр түрлі салаларының даму жағдайлары мен өңірдегі жағдайлар сапасы талданды. Сарапшылардың пікірінше, Павлодар облысының болашағы бар экономика салалары болып табылады: электр энергетикасы, мұнай өңдеу, мұнай-химия, география, қара металлургия, түсті металлургия, теміржол техникасының өндірісі, тамақ өнімдерін өндіру, фармацевтикалық өндіріс, туризм, логистика, өндіру, көмір және лигнин, түсті металл кендерін өндіру.

Салалық секторды дамыту үшін қолайлы жағдайлар: табиғи ресурстар, білікті кадрлар, инфрақұрылым, өнім берушілердің жүйесі, нарыққа қолжетімділік және басқа да.

Павлодар облысы сарапшылардың пікірінше, қолайлы дамыту үшін мұндай экономика секторы айқындалған: электр энергетикасы, мұнай өңдеу, мұнай химиясы, бояулар мен лактар өндірісі, тұрмыстық химия, қара металлургия, түсті металлургия, теміржол техникасының өндірісі, тамақ өнімдерін өндіру, сусындар өндіру, фармацевтикалық өндіріс, туризм, логистика, өндіру, көмір және лигнин, түсті металл кендерін өндіру.

Осы бағыттарды дамыту үшін аймақта арнайы экономикалық аймағы (АЭА) құрылған Павлодар қ. (46 қатысушылар тіркелген, «Павлодар» АЭА инфрақұрылымды құру үшін жалпы қаражат көлемі – 29 млрд теңге). Индустриалды аймақ құру жоспарлануда, бұл экономиканың

жаңа секторларын дамыту үшін өнеркәсіптік инфрақұрылым қолжетімділігі мен сапасын көтеруге мүмкіндік береді. Мемлекеттік бағдарламалар арқылы жұмыс істеп тұрған өндірістерді жаңғыртуды қаржыландыру, оларды әртараптандыру жүзеге асырылады, перспективалы халық шаруашылығы салаларында жаңа кәсіпорындар құрылуда.

Өңірлердің жұмыс істеуін, бәсекеге қабілеттілігін арттыру проблемасын шешу аймақтық әлеуметтік-экономикалық саясатты әзірлеу қажеттілігін мәжбүрлейді.

Аймақты жаңғырту стратегиясын әзірлеу кезінде аймақтық инновациялық басымдықтарын қалыптастыру маңызды, әлемдік және отандық зерттеулердің жақсы деңгейіне сәйкес тиісті практикалық қосымшалардың кең ауқымымен ғылыми нәтижелерін білдіреді; ең инновациялық әлеуетімен бірге перспективалық технологиялар; дамушы және туындайтын нарықтағы бәсекелестік артықшылықтары бар жоғары технологиялық жаңа өнімдер мен қызметтер.

Өткізілген өңірлік форсайт-зерттеулер міндеттеріне, яғни болжамды материалдарды, сондай-ақ процеске (мемлекет, бизнес, ғылым, азаматтық қоғам) қатысушылар барлығына өңірдің ғылыми-техникалық, инновациялық және әлеуметтік-экономикалық саясатын айқындайтын инновациялық даму перспективалар көрінісін қалыптастыру кірді.

2030 жылға дейін Павлодар облысының ғылыми-технологиялық саясаттың мақсаттары мен міндеттерін бағалау, Павлодар облысындағы ғылым мен технологияны дамытуға әсер ететін мега-трендтерді анықтау олардың позициясынан жүргізілді:

- ◆ басымдық;
- ◆ іске асыру кезеңі;
- ◆ экономикалық және әлеуметтік көрсеткіштерге әсер ету дәрежесі.

Дамудың осы басым бағыттары Павлодар облысын дамыту және жаңғырту Стратегиясы негізіне жатты.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМ

1 Shelomentseva V., Nikitin Y., Ifutina Y., Bepalyy S., Shelomentsev P. Predicting the future of old industrial regions, based on foresight studies. – Revista Espacios, 2017. Vol. 38 (№ 43). P. 25.

2 Татаркин А.И. Институт саморазвития территориальных систем как потребность пространственного обновления старопромышленного региона. – North-East Asia Academic Forum (Publication of scientific articles), 2013. – 314 p.

3 Тургель И.Д. Стимулирование развития моногородов старопромышленных регионов РФ. – North-East Asia Academic Forum (Publication of scientific articles), 2013. – 314 p.

4 Макогон Ю.В. Исследование возрождения старопромышленных территорий Украины. – North-East Asia Academic Forum (Publication of scientific articles), 2013. – 314 p.

5 Шеломенцева В.П., Никитин Е.Б., Беспалый С.В., Ифутина Е.А. Использование метода «Форсайт» для прогнозирования научно-технологического и экономического развития старопромышленного региона (на примере Павлодарской области Республики Казахстан) // Вестник Омского университета. Серия «Экономика». – 2015. – № 4. – С. 242–248.

6 Назарбаев Н.А. – Стратегия «Казахстан–2050». Новый политический курс состоявшегося государства. Послание народу Казахстана. – Декабрь 2012 г.

7 Официальный сайт Агентства РК по статистике: <http://www.stat.kz>.

8 Межотраслевой план научно-технологического развития страны до 2020 года: утв. Постановлением Правительства Республики Казахстан 30 ноября 2010 г. № 1291.

Аннотация

В статье рассмотрена возможность использования в стратегическом планировании развития региона форсайтных исследований с целью прогнозирования научно-технологического и экономического развития региона на материалах Павлодарской области. Павлодарская область относится к регионам Республики Казахстан, экономика которых начала формироваться в 40-е гг. XX в. и нуждается в технологической модернизации крупных и средних предприятий, благодаря чему увеличится доля производств, ориентированных на глубокую переработку сырьевых ресурсов и выпуск продукции с высокой добавленной стоимостью. В статье представлена оценка сложившейся структуры экономики региона, которая подтверждает сохранение доминирующих позиций отраслей сырьевой направленности, наличие незначительной доли отраслей, производящих конечную продукцию (переработка сельскохозяйственной продукции, химическая промышленность). В

статье обосновано, что повышение эффективности функционирования и конкурентоспособности регионов в долгосрочном периоде диктует необходимость организации процесса формирования согласованного видения технологического будущего. В мировой практике в качестве инструмента прогнозирования и планирования перспектив развития региона используется технология форсайтных исследований. Региональный форсайт – методика долгосрочного прогнозирования научно-технологического и социального развития, основанная на опросе экспертов по направлениям социально-экономического и инновационного развития региона. Авторы описывают результаты проведенного регионального форсайт-исследования, основное внимание в котором уделялось региональным приоритетам инновационного развития. Выявленные приоритеты научно-технологического и социального развития были использованы при разработке сценария развития Павлодарской области.

Ключевые слова: регион, планирование, стратегия, научно-технологическое развитие, инновации, региональный форсайт.

Abstract

The article considers the possibility of using foresight in strategic planning for the region's development to predict scientific, technological and economic development based on the materials of Pavlodar region. Pavlodar region is one of Kazakhstan regions, the economy of Pavlodar began to form in the 1940s and needs technological modernization of large and medium-sized enterprises, which will increase the share of raw materials focused on deep processing and high added value production. The article presents evaluation of the current economy, which confirms the preservation of the dominant position of raw materials industries, and the existence of a small producing final products proportion (processing of agricultural products, chemical industry). The article proves that improving the efficiency of functioning and competitiveness in the perspective dictates requirements to organize the process of coherent vision formation for the technological future. In world practice, foresight research technology is used as a tool for forecasting and planning the regional growth prospects. Regional foresight is a method of long-term forecasting of scientific, technological and social development, based on expert surveys in socioeconomic and innovative development of the region. The authors describe the results for the regional foresight study focused on regional priorities of innovative development. The identified priorities of scientific, technological and social development were used in the elaboration of the scenario for the development of Pavlodar region.

Key words: region, planning, strategy, scientific and technological development, innovations, regional foresight.